

Sivistävää keskustelua 25.4.2023

Aihe: **Itsenäisyys - Riippuvaisuus**

Keskustelussa tuli jälleen hyvin esiin monia väittämiä, kysymyksiä ja mahdollisia vastauksia. Keskustelut käytiin kahdessa ryhmässä, joten kaikkia ajatuksia ei valitettavasti saatu kirjattua ylös.

Määrittelyä

Oliko *riippuvaisuus* hyvä sanavalinta? Verrataan heti *riippuvuuteen*.

Riippuvaisuus

Ihminen tarvitsee tiettyjä elintärkeitä asioita:

- Ilma
- Aurinko
- Vesi
- Muu luonnon eliöstö → ruokaa!
- Muut ihmiset → tukea, turvaa, yms. [ei ruokaa!]

Tämä riippuvaisuus on pakollista, mutta ”tervettä”.

Kyseisten asioiden puute (esim. nälänhätä) toki toisi tämänkin pakollisen yhteyden ”epäterveen” puolen esiin.

Riippuvuus

”Sairaalloisempi” vapaaehtoinen yhteys johonkin vähemmän tärkeään (varsinkin liiallisissa määrin):

- päihteet
- viihde
- ihmissuhteet
- tunteet

Näitä yhteyksiä tulisi pystyä hallitsemaan. Kohtuus kaikessa.

Valtioista

Valtioiden tapauksessa nimellinen itsenäisyys taataan armeijalla, lailla ja järjestyksellä.

Valtioiden rajat on vain sopimuksia valtioiden kesken.

Epäselvissä tilanteissa vieläkin soditaan, esim. kurdien tilanne.

Selkeistä sopimuksista ja järjestelmistä huolimatta valtio voi kuitenkin olla käytännössä riippuvainen muista valtioista, jos ei tarpeeksi omavarainen.

Onko omavaraisuus edes nyky-yhteiskunnassa mahdollista?

- Valtio joutuu ostamaan ulkomailta ruokaa ja vaikka mitä muuta.
- Laitteiden ja hilavitkuttimien suhteen voimassa maailmanlaajuinen mineraaliriippuvuus esim. Kiinaan päin.

Kaikenlaisia valtion aikaisempia toimia on myös yksityistetty, jolloin kansan valitsemien päättäjien suorat vaikutusmahdollisuudet siirretty yrityksille:

- pankit
- sähkölinjat
- terveydenhuoltokin [osittain]

Mikä on vaikutus laatuun? Riittääkö valvonta?

Ääritilanne: ulkomainen sijoittaja sanelee ja suomalaiset vikisee!

Olisiko täydellisestä omavaraisuuden takaamasta itsenäisyydestä valtiolle hyötyä, jos se johtaisi eristäytymiseen?

- Yhteistyö ja kehitys jäisi ainakin vähemmälle.
- Onko kehitys aina hyödyllistä?
- Miten kävisi moraalille?

Riippuvaisuus voi olla hyväkin asia.

Moraalifilosofisesti Saksa aiheutti todella paljon tuhoa maailmansodissa I & II, mutta jälkimmäisen jälkeen niistä päästiin nopeasti yli. Alkoi jälleenrakennus ja yhteistyö:

- Euroopan valtion hitsattiin yhteen riippuvaisuussuhteilla.
- Natsitieteilijät haalittiin Yhdysvaltoihin ja Neuvostoliittoon saman tien kehittämään avaruusteknologiaa yms.
- Jos saksalaisia oltaisiin sorrettu, kuten ensimmäisen maailmansodan jälkeen, ei olisi seurannut mitään hyvään.
 - Tosin, ”pääsivät kuin koirat veräjältä tällä kertaa.”

Nykyään vallitseva maailmanjärjestys:

- EU
- Nato
- USA

Huonomminkin voisi olla?

[Vielä kun voi sanoa näin, näin ennen maailmansotaa III]

Maailmankaikkeuden rakenteesta

Maailmankaikkeus on itsenäinen, mutta entä osaset sen sisällä?

- Galaksit
 - Maailmankaikkeuden laajenemisen takia kaukaisen galaksit erkanevat toisistaan nopeammin kuin valo. Eivät voi vaikuttaa toisiinsa mitenkään, koska tieto kulkee enimmillään valonnopeudella.
 - Toisin sanoen: menneisyydessä olivat vielä vuorovaikutuksessa, mutta nyt vain saarekkeita avarassa avaruudessa.
- Luonnon järjestelmät

- Jos yksi öttiäinen katoaa välistä, koko järjestelmä lahoaa, kun riippuvaisuusketjussa ei ole enää tarpeellista lahottajaa!

Liittyykö vapaa tahto riippuvaisuuteen?

Jos vapaa tahto on vain aivojen luoma harhakuvitelma,

koska

maailmankaikkeus liikkuu vääjäämättömästi kohti yhtä ja ainoaa päämäärää ilman mitään sattumanvaraisuutta,

tai

maailmankaikkeudessa on sattumanvaraisuutta, mutta myös kaikki yksilöiden päätökset ovat perustavanlaatuisesti sattumankauppaa,

niin

kaikki asiat ja olennot, me mukaan lukien, olemme *täydellisen* riippuvaisia maailmankaikkeuden arvoituksellisista liikkeistä.

Tähän saa uskoa jos haluaa.

Onko *vapaus toimia* kuitenkin eri asia kuin *vapaa tahto*?

- Esim. orja voi tahtoa tehdä kaikenlaisia asioita, mutta ei ole vapaa tekemään niin.

Vaikuttaa siltä.

Suomen menneisyydestä

Miksi Suomi itsenäistyi?

Kansalaiset halusivat itse päättää omasta kohtalosta.

Kieli, kulttuuri, arvot, uskonto tärkeitä.

Ruotsin vallan alla menttiin sotiin ja verot meni kruunulle.

Hyvinvointi näkyi Ruotsissa ei täällä.

Autonomien aika Venäjän keisarien alaisuudessa saatiin luoda omia järjestelmiä aluksi, mutta Nikolai II alkoi koventaa otteita.

Epävakaas Venäjällä mahdollisti itsenäisyyden ja valta-asema haluttiin kääntää.

Toisaalta, jos suomalaiset olisivatkin nopeasti venäläistyneet, niin ongelmia ei olisi tullut:

- kansalaisten kokemus ja minäkuva määrääviä tekijöitä itsenäisyyspyristelyissä.

Joka tapauksessa, sivistys valui Suomeen lännestä ja idästä.

Omaksuttiin hallinnollisia ja oikeudellisia järjestelmiä muun muassa.

Olisiko täällä vain *"Suo, kuokka ja Jussi"* ilman näitä pakkovallan aikoja?

Tästä saatiin oiva aasinsilta kirjasuositukseen:

”Loistava teos tämä, Täällä pohjantähden alla”

Historiallinen kuvaus mitä tapahtui yhteiskunnassa ennen sisällissotaa ja sen jälkeenkin.

Esimerkiksi: pappisperheen vaimo vaati lisää tuloja torppareilta ja pappi suostuu vaatimuksiin vaikka ei aina kannattaisi. Tällaisia yksittäisiä vaikuttajia on aina ollut päätösten takana. Kun yhteisesti sopivaa päätöstä ei synny, katkeruus kasvaa.

Paljon tapahtunut viimeisen 100-vuoden aikana.

Aikaisemmin naiset olivat kotona ja taloudellisesti riippuvaisia.

Sota-aikoina naisten tuli osallistua talouden pyörittämiseen.

Samalla kaupungistuminen, koulutus ja kansalaisten vaatimukset johtivat työelämän muutoksiin.

Kasteja, valtarakenteita ja yhteiskuntaluokkia ollut aina olemassa.

Näitä on niin vaivatonta luoda ja laittaa käytäntöön, että asiaan lienee ihmiskunnan tai maailmankaikkeuden tasolla jokin taipumus?

Nykyään yksilöillä on kuitenkin paremmat mahdollisuudet nousuun luokkien välillä, onneksi.

Minäkuvasta

Minäkuva on tärkeä ihmisille, myös muissa asioissa.

- missä opiskelee
- mitä vaatteita käyttää
- mitä kieltä puhuu
- asuuko maalla vai kaupungissa.
- onko parisuhteessa vai sinkku

Kuinka vapaavalintaisia nämä ovat?

Kaikki vaikuttaa:

- tunteet
- tarpeet
- luonnepiirteet
- kehon ominaisuudet

[Vapaasta tahdosta tulikin jo sanottua sananen, joten ei toisteta]

Ääripäistä

Täydellinen itsenäisyys ei ihmisen tavoitettavissa, mutta ei myöskään täydellinen riippuvaisuus:

- Täydellisen itsenäinen yksilö olisi olemassa maailmankaikkeuden kaiken vaikutuksen ulkopuolella [mitä se sitten tarkoittaakaan!]
- Täydellisen riippuvainen yksilö olisi täysin kykenemätön omaan toimintaan eli vain esine/laite.

Ääripäiden vertailu vaikuttaa siis turhalta.

Pitäisikö yrittää vain vähentää riippuvaisuutta?
Fotosynteesi-ihminen olisi ehkä vähiten riippuvainen.

Erakko pyrkii vähentämään riippuvaisuutta muista ihmisistä, mutta suurin osa ihmisistä haluaa olla riippuvaisia toisistaan:

- Voi lisätä valinnan mahdollisuuksia
- Kaikenlaisessa kilpailussa tarvitaan molemmat puolet
- Yhteistyön vastavuoroisuudesta hyötyy kaikki

Toisaalta, joillain jopa maailmanlopun haaveita [kunhan ensin on itse varautunut kaikkeen!]

Perimätiedon menetys olisi suuri, jos pitäisi yhtäkkiä elää yksin.

- Mistä tehdä vaatteet?
 - Miten lampaista lankaa?
 - Mistä edes lampaita!
- Takaisin aikaan jolloin ei ole edes kenkiä keksitty.
 - Koska suutarien perimätiedon katkeamaton nauha meni ja katkesi
- Ei enää filosofisia tapaamisia?!
 - Menetyksistä suurin

”Mitä jäätäisiin kaipaamaan?”

”Varmasti myös niitä asioita, mitä inhotaan nyt.”

Erakoista aiheeseen: mökillä ihan eri meininki!

Perustyökaluilla pitää itse tehdä työtä ja ymmärtää luonnon toimintaa.

Toisaalta, jos ei itse tee **kaikkea** ruokaa itsenäisyys varsin näennäistä.

Mökkejäkin joka niemen nokassa. Tämä rajoittaa itsenäisyyttä.

”Ihme, että meillä tällaisia mahdollisuuksia”

- Jokamiehen oikeudet
- Pari viikkoa metsässä, kukaan ei kaipaa [!]

[Sitten toiseen ääripäähän jonkin mutkan kautta...]

”Kuolleena olet täydellisen riippumaton muista.”

[Kuulostaa stoalaiselta.]

Kunniamurha!

Perhe tappaa, jos rikkoo yhteisön säännöt, joten yksilö on erittäin riippuvainen yhteisöstä. Miten tällaiset tavat ilmestyneet/kehittyneet?

Koraani, Hadithit, sharialaki vai vanhempaa perua kuin 600-luvulta?

Raamatun vanhasta testamentista löytyy ehkä vastaavia myös.

Toisaalta, ristiretkien miekkalähetyskin oli vain Raamatun luovaa tulkintaa.

Ainakin marttyyrikuolema löytyy suoraan Koraanista.

Uskonnot muokanneet oikeus ja moraalikäsitystä kautta aikain.

Ovatko kaskut enää ajantasaisia vai yhä kuolemattomia viisauksia?

Kaunokirjallisuuden moraalikäsitteitä

Kaskuja löytyy myös ihmiskunnan uudemmassa tuotannosta.

Kärpäsän herra -kirjassa luokallinen ala-asteikäisiä poikia rantautuu autiolle saarelle ja, pidemmittä juonipaljastuksitta, huonosti käy.

Kuten Robinson Crusoen tapauksessa, jälleen kirjailijat innoittuivat toistensa töistä. Eräässä mukaelmassa saarelle haaksirikoutuukin 5 tyttöä ja, pidemmittä juonipaljastuksitta, kävikin hyvin! Tässä juonen käänneessä saattoi olla mukana ripaus jonkin sortin aatetta.

Robinson Crusoesta puheen ollen, hänen ei olisi tarvinnut välittää kenestäkään muusta, mutta pelasti kuitenkin Perjantain ihmissyöjien lounasluettelosta.

Sepitystä kaikki yllä mainittu, mutta mielenkiintoista kuvitella, miten tällaisessa tilanteessa oikeasti kävisi:

- Syntykö kilpailuasetelma vain tarinan takia?
- Miten estetään yhteisten arvojen rapistuminen, kun kaikki ovat paikallisesti erittäin riippuvaisia toisistaan?

Tosimaailman moraalikäsitteistä

Ihmisielen sopukoita tutkimalla voi tulla tiettyihin päätelmiin:

- Ihminen on laumaeläin
- Kun johtajahahmo ilmenee, moni hyväksyy sen mieluusti
 - Ei tarvitse itse miettiä ja ottaa vastuuta
 - ”Liskoaivojen tasolla skeema valmiina” [tai ehkä hieman uudempaa perua?]

Uskonlahkoista löytyy viimeaikainen tosielämän esimerkki:

- Vakuuttava johtaja + laumasielut + ryhmäpaine = nälkään kuolevat kultistit
 - [Lähde: <https://yle.fi/a/74-20028482>]

Kaava yleistäen yksilön näkökulmasta:

- Alun perin liittyminen on voinut olla vapaaehtoinen päätös.
- Ryhmäpaine on kuitenkin pakollista.
 - Kaikki suhteet katkeaa, jos päättää jättää homman sikseen.
- Jos ryhmässä pysyy liian pitkään, voi alkaa uskomaan yhteistä totuutta.
 - Koska kukaan ei uskalla kyseenalaistaa kyseistä kyseenalaista ”totuutta”.
- Painajaisesta tulee totta!

Nyt kun kaava on tiedossa, **sen voi päättää jättää käyttämättä!**

[Seuraavalla kerralla kerron, kuinka katolta hyppääminen johtaa paratiisiin...]

Uskonnoista

Vanhan (V) ja uuden (U) testamentin [ja nykyaikakauden (N)] erot tuli vihdoinkin ilmi.

V - Sähläämisvaihe

Yhden kansan käytännön opit yhteistoiminnasta vaihtelevin seuraamuksin.

Jumala tuumasi:

”Ihmiset ovat liian itsenäisiä ja itsekeskeisiä!”

”Tarvitaan toinen toimintatapa.”

U – Hallitumpi uskonto

Korkeamman tason oppien avulla uskonto leviää ympäri maailman.

Kehittyy keskitettyjä valtarakenteita, joiden pohjalla matelevat täysin riippuvaisia johtajien jumalallisesta tulkinnasta.

Jumala tuumasi:

”Taisi mennä liian pitkälle.”

”Miten saadaan taas filosofeja, joiden kanssa keskustella?”

N – Ihmiset iskee takaisin!

Tarvittiin renessanssi, kirjapaino ja vapaa-aikaa.

Uusvanhojen ajatusten leviäminen monen mutkan kautta toi ihmiskunnan tähän pisteeseen.

Ollaanko nyt kuitenkin menossa taas sähläämissuuntaan?

Raamattua ei osata opettaa kokonaisuutena, esim. rippikoulussa.

”Sama kaikissa kouluaineissa!”

Keskustelua uskonnosta

Henkilöiden A, B, C ja D toimesta. Kiitos, henkilöt!

A: ”Miksi erosit kirkosta?”

B: ”Tapakristillisuus. Kastetaan jo lapsena vaikka silloin ei voi vielä ottaa kantaa.”

B: ”Tätäkään ei kyseenalaisteta.”

A: ”Tekee toki hyvääkin. Maksan mielelläni siitä.”

B: ”Voi olla liian kaavoihin kangistunutta toimintaa.”

C: ”Oma seurakunta oli päinvastainen. Ehkä poikkeus?”

B: ”Hienoa, että tuo ihmisiä yhteen vaikka ei itse uskoisi kaikkea.”

A: ”Upeita ajatuksia ja elämän ohjeita: vuorisaarna, 10-käskeyä.”

A: ”Myös Koraanissa vastaavia.”

D: ”Mutta joka toisella sivulla: tapa kaikki vääräuskovaiset!”

B: ”Nostetaan oma joukko muiden yläpuolelle.”

B: ”Luulisi uskovaisten olevan suvaitsevaisia, mutta rajoja paljon.”

D: ”Muodostuu eri lahkoja eri säännöillä, vaikka sama lähdeteos.

D: ”Otetaan rusinat pullasta”

C: ”Esim. kaikki seksuaalisuus rajoittunutta ennen vanhaan. Paljon sääntöjä.”

[... Tästä jäi mahdollisesti jotain välistä...]

B: ”Ajattelu turhaa vain omassa päässä. Pitää jakaa muille. Muuten ei kehitytä.”

[... Mutta tuohon on hyvä lopettaa.]